

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 5 2 5 2 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Strukturirane naloge

Petek, 29. avgust 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

1. Družbene različnosti in neenakosti

1.1. Kaj določa družbeni status?

(2 točki)

1.2. Kaj je značilnost pripisanega in kaj pridobljenega družbenega statusa?

Značilnost pripisanega družbenega statusa: _____

_____ (1)

Značilnost pridobljenega družbenega statusa: _____

_____ (1)
(2 točki)

1.3. Navedite dva načina legitimiziranja družbene neenakosti in slojevitosti.

Prvi način: _____

_____ (1)

Drugi način: _____

_____ (1)
(2 točki)

1.4. Kaj je statusna neskladnost? Navedite primer.

Opredelevalec statusne neskladnosti: _____

_____ (1)

Primer statusne neskladnosti: _____

_____ (1)
(2 točki)

1.9. Navedite tri kazalnike (dejstva), ki dokazujejo vpliv spola na družbeni položaj posameznikov in posameznic.

Prvi kazalnik: _____

Drugi kazalnik: _____

Tretji kazalnik: _____

(2 točki)

Vir 2

V Atenah razpravljamo, trgujemo in izumljamo. Vsak dan se kaj spremeni, vendar vedno s soglasjem ljudi. V Korintu sem videl, da so nekoga obesili, ker se je obregnil ob nekega veljaka. Ljudje niso zagnali vika in krika, kot bi to storili tukaj. Razen proti bogovom lahko komurkoli rečemo karkoli. Svobodno lahko hvalimo Šparto, Špartanci pa nas ne morejo. To je razlika med Atenami in drugim svetom. Naši zakoni so od ljudi in niso prepuščeni muhavosti sodnikov ali kraljev.

(Iggulden, C. (2022): Atenska vrata, Učila International, Tržič, str. 274)

2.3. Navedite tri značilnosti v viru 2 predstavljene oblike političnega sistema.

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Tretja značilnost: _____ (1)
(3 točke)

2.4. Navedite eno razliko med totalitarizmom in avtoritarno državo.

(1 točka)

2.5. Navedite konkreten zgodovinski primer totalitarizma oziroma totalitarne države.

(1 točka)

Vir 3

Nobene velike razlike med nemškimi liberalci 19. stoletja in nacionalnimi socialisti 20. stoletja ni bilo: ljubezen do lastnega naroda in sovraštvo do Slovanov je bilo obojim skupno.

(Mazower, M. (2021): Hitlerjev imperij, Beletrina, Ljubljana, str. 49)

2.6. Kateri tip oziroma katera oblika nacionalizma je opisan/-a v viru 3?

(1 točka)

2.7. Navedite in predstavite tip/obliko nacionalizma, ki ni opisan/-a v viru 3.

Navedba: _____ (1)

3. Družba – zdravje, telo, bolezen

3.1. Pojasnite, kaj je družbena konstrukcija telesa, in navedite primer.

Pojasnitev: _____

(1)

Primer: _____

(1)
(2 točki)

3.2. Kaj je spolni dimorfizem in kaj spolna dihotomija?

Spolni dimorfizem: _____

(1)

Spolna dihotomija: _____

(1)
(2 točki)

3.3. Navedite štiri različne skupine, v katere je B. S. Turner razdelil množico predstav, razumevanj in razlag bolezni. Dve od teh skupin pojasnite.

Navedba: _____

(2)

Pojasnitev prve skupine razlag: _____

(1)

Pojasnitev druge skupine razlag: _____

(1)
(4 točke)

Vir 1

Vse več ljudi se v zadnjem času oglašja zaradi katastrofalnega stanja v javnem sistemu zdravstvenega varstva, v katerem ne morejo več dobiti ustrezne in pravočasne zdravstvene oskrbe, ki jo pogosto zelo nujno potrebujejo. Javno zdravstvo je že več let organizacijsko in poslovno zanemarjeno. Morali pa bi vsi vedeti, da gre za izjemno pomemben sistem javne socialne varnosti, ki se v razvitem svetu hitro širi in draži zaradi staranja populacije (po tem smo Slovenci sedmi na svetu) in razvoja medicinskih tehnologij. /.../ Sodobni svet je vedno bolj kompliciran. Prihodnosti resda ne moremo poznati, vendar sodobna neoliberalna politika in ekonomija očitno stremita na eni strani k privatizaciji, liberalizaciji in deregulaciji proizvodnih procesov in vse višjim dobičkom ter bogatenju zasebnih lastnikov, na drugi strani pa povečujeta relativno revščino večine prebivalstva. To sesuva in draži tudi organizacijske sisteme javne socialne varnosti, ki so temelj družbene solidarnosti v demokratičnih državah. S tem se soočamo tudi v našem javnem zdravstvu.«

(Česen, M. (2022): Pohitimo s sodobno ureditvijo javnega zdravstva, Delo, 31. 12. 2022, str. 4)

3.4. Pojasnite tri vidike dostopnosti do zdravstvenih storitev. (Vir 1)

Prvi vidik: _____

(1)

Drugi vidik: _____

(1)

Tretji vidik: _____

(1)
(3 točke)

3.5. Povežite avtorja z ustrezno sociološko teorijo oziroma delom tako, da na črto pred avtorjevim imenom v levem stolpcu napišete črko ustrezne teorije iz desnega stolpca.

_____ Talcot Parsons	A	zdravje in bolezen sta relativni, individualni kategoriji
_____ Marcel Mauss	B	kultura uporabljanja lastnih teles in naučene tehnike
_____ Georges Canguilhem	C	medicina je institucija nadzora deviantnosti
_____ Jurgen Habermas	D	tehnizacija človeške narave

(3 točke)

3.6. Navedite tri značilnosti medicinskega pojmovanja telesa, zdravja in bolezni.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)
(3 točke)

3.7. Pojasnite pojem »medikalizacija družbe«.

(2 točki)

3.8. Pojasnite, kaj je individualizacija odgovornosti za zdravje.

(1 točka)

4. Množični mediji in komunikacije

4.1. Katere medije uvrščamo med t. i. tradicionalne medije? Navedite jih po vrstnem redu njihovega nastanka.

_____ (2 točki)

4.2. Katere od spodaj navedenih značilnosti NE veljajo za nove komunikacijske tehnologije? Obkrožite črke pred pravilnimi rešitvami.

- A Komunikacija je (skoraj) izključno enosmerna.
- B Omogočajo tudi zasebno komunikacijo.
- C Komunikacija je neposredna.
- D Medijskih vsebin ne more ustvarjati kdorkoli.
- E Komunikacija oziroma medijske vsebine niso v celoti javne oziroma namenjene komurkoli.

(2 točki)

Vir 1

Mediji imajo velik vpliv na odraščanje predvsem v družbah, kjer obstaja medijska svoboda in svoboda govora. V takih družbah obstaja paleta zelo različnih medijev, ki ponujajo mladim izjemen nabor različnih modelov; bogat okvir individualnih razlik v vrednotah, prepričanjih, interesih, samopodobah, telesnih idealih. Starši se običajno ne zavedajo te širine izkušenj in modelov ...

(Ule, M. (2008): Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja, FDV, Ljubljana, str. 198)

4.3. O kateri funkciji medijev lahko sklepamo iz vira 1?

_____ (1 točka)

4.4. Navedite še druge funkcije medijev.

_____ (2 točki)

4.5. Kako se imenuje teorija, ki je zatrjevala, da se občinstvo takoj in neposredno odzove na medijska sporočila (vsebine) ter jim prilagodi svoja prepričanja in delovanje?

_____ (1 točka)

4.6. Na kateri dve področji so bile usmerjene raziskave medijskih vplivov in učinkov na občinstvo od približno sredine 20. stoletja do sodobnih raziskav? Na kratko ju predstavite.

Prvo področje: _____

_____ (2)

Drugo področje: _____

_____ (2)
(4 točke)

4.7. Zakaj je pomemben oziroma naj bi bil pomemben javni RTV-sistem? Navedite dva razloga za to.

Prvi razlog: _____ (1)

Drugi razlog: _____ (1)
(2 točki)

4.8. Kratko predstavite po dve značilnosti medijskih reprezentacij ljudi glede na:

spol

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)
